

ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА В КОНТЕКСТІ ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

О.І. Носовець, аспірантка

Л.О. Волощук, д.е.н., доцент

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Інноваційний розвиток та глобалізаційні процеси в світовій економіці диктують необхідність з метою подолання криз, становлення та підвищення конкурентоздатності і наукоємності продукту національних економік та наповнення ВВП, зведення, реорганізації структур та принципів функціонування систем національного рівня зі створення, контролю, управління та стимулювання побудови й обопільності розвитку взаємовигідного симбіозу науково-технічної та підприємницької сфер зі встановленням та зміцненням зв'язків між цілями і направленостями діяльності суб'єктів освітньої, наукової та комерційної, спрямованого на породження з подальшим відтворенням реалізації зацікавленості у випуску інноваційної продукції, інноваційного технологічного переоснащення виробництва та організаційної перебудови роботи підприємств з отримання макроекономічного, вигідного всім економічним рівням в цілому, результату у вигляді підвищення рівня технологічного укладу національної економіки. На досягнення означених цілей покликано створення відповідних інноваційному характеру розвитку інституцій, втілюваних національною інноваційною системою в собі як каталізатора спорудження, високого рівня самозабезпечення та самооновлення при відповідному державному супроводженні інноваційної інфраструктури, активізації інноваційної диспозиції споживачів та інноваційного потенціалу виробників такої продукції, послуг завдяки ефективного інформування та результативного функціонування відповідної інфраструктури.

В останні роки внаслідок зростання популярності інноваційних систем у світі та актуальності, зокрема, для України в переході до інноваційного типу розвитку на базі повсюдного впровадження інновацій в науковому середовищі гостріше постають питання формування національної інноваційної системи (НІС). Після представлення її концепції фундаменталістами Б.-А. Лундвалом, Р. Нельсоном, К. Фріменом у 80-90-х роках минулого сторіччя з'явилося багато самостійних праць зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: Н. Росенберг, С. Меткальф, М. Портер, О. Сімсон, Г. Андрощук, Ю. Атаманова, І. Багрова, В. Білозубенко, М. Бунчук, В. Геєць, А. Гречко, Д. Задихайло, І. Дежина, В. Іванов, О. Кавтиш, І. Карпунь, О. Кузьменко, І. Макаренко, З. Микитюк, О. Орлюк, В. Пашков, М. Пашута, В. Побірченко, Л. Федулова, О. Черевко, Л. Яремко; та щодо інноваційних систем регіонального рівня (РІС): М. Андерссона, С. Борраса, Р. Бошма, Г. Етцковіча, Б. Карлссона, Ф. Кука, Дж. Ламбой, Л. Лідесдорфа, Б. Лундвалла, А. Маршалла, С. Матусяка, М. Портера, Б. Санто, К. Сейбла, А. Скотта, Р. Солоу, Б. Твісса, Дж. Хауельса, Й. Шумпетера, Р. Станкевича, Ю. Яковця. Незважаючи на приділену увагу вивченню даної проблематики, залишається невирішеною, мабуть, головна проблема – відсутність загальноприйнятого усталеного сутнісного означення інноваційної системи, при чому незалежно від рівня господарювання.

Оскільки, створення НІС є одним з основних інституційних перетворень при переході до інноваційної економіки, що забезпечує умови для стійкого розвитку на основі повного використання інтелектуального потенціалу та поширення й реалізації нових

системних знань [1], з метою розкриття сутності та варіативності результатів інноваційної діяльності дослідимо змістовне наповнення категорії «інноваційна система», орієнтуючись на зв'язок з інноваційною інфраструктурою, для чого розглянемо дефініції за підходами до трактування зазначеної категорії з поданням результатів на рис. 1.

Різні погляди, починаючи з засновників концепції «національної інноваційної системи» – першої як нове інновативне поняття, – та завдання досліджень сформували різні підходи до трактування означеної категорії від початкового поверхневого розгляду до поглиблення в ході розвитку, визначивши засадничий принцип розмежування змістовних характеристик інноваційних систем в залежності від масштабу охоплення складу та цілей функціонування у вигляді вузького (американського) та широкого (європейського) підходів, доцільність узагальненого розкриття яких у вигляді табл. 1. продиктована його збереженням в сучасних дослідженнях і накладає свій відбиток на визначення результатування інноваційних перетворень в державі та в діяльності інших економічних агентів.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика основоположних підходів до визначення категорії «інноваційна система» (*систематизовано на засадах джерел [1, 2, 3]*)

Американський підхід	Європейський підхід
1	2
<p>Розгляд у контексті «національних наукових систем» і «національних технологічних політик». Центральне місце в дослідженнях займають систематичні зв'язки між науково-дослідними лабораторіями фірм, науковими та технологічними організаціями, у тому числі університетами, і державною політикою. Аналіз включає ринки знань, захист прав власності, фінансові ринки в аспекті венчурного капіталу. Нечасто в рамках цього напрямку розглядаються питання освіти та навчання, промислових зв'язків і ринку праці.</p>	<p>Розгляд, виходячи з розуміння інновації як кумулятивного, інтерактивного процесу. Її формують організації та інститути. Перші представлені фірмами (постачальниками, споживачами, конкурентами) університетами, організаціями венчурного капіталу, державними агенціями інноваційної політики. Другі – звичками, рутинами, правилами, законодавством, яке регулює зв'язки між людьми, групами, організаціями, визначаючи правилами гри. Особливістю такого підходу є інституційний аспект інноваційної діяльності та розгляд питань взаємовідносин між виробниками та користувачами нових знань і технологій.</p>

Важливим є поділ дефініцій за складом системи та цілями функціонування на історико-емпіричний та знаннєвий підходи з огляду на те, що виступає об'єктом впливу елементів інноваційної системи: технології чи інші види інноваційного продукту або їх визначальна спонукальна першопричина – наукове знання.

Як видно з рисунку 1, науковий підхід до створення НІС, незважаючи на досить широке розповсюдження за останні роки, поки ще не має загальноприйнятих поглядів, а скоріше характеризується деякими концептуальними рамками, в яких триває розвиток та поглиблення існуючих знань [4].

Аналіз досліджень та публікацій, присвячених особливостям становлення національної інноваційної системи, дозволяє з'ясувати її багатовимірність і масштабність. Певний рівень розвитку продуктивних сил і виробничих відносин у кожній окремій країні визначає зміст й інтенсивність інноваційних процесів, їх національну специфіку та модель інноваційної системи, що ґрунтується на потенціалі національного інтелектуального капіталу, розвитку перспективних форм інноваційного підприємництва, підвищенні престижу наукової праці, формуванні засад інтеграції окремих інноваційних елементів у єдину національну інноваційну систему [3], об'єднує поняття інноваційного підприємництва, окреслюючи місце кожної категорії інноватики у визначенні результатів інноваційної діяльності промислових підприємств у відповідності своєї змістовної специфіки.

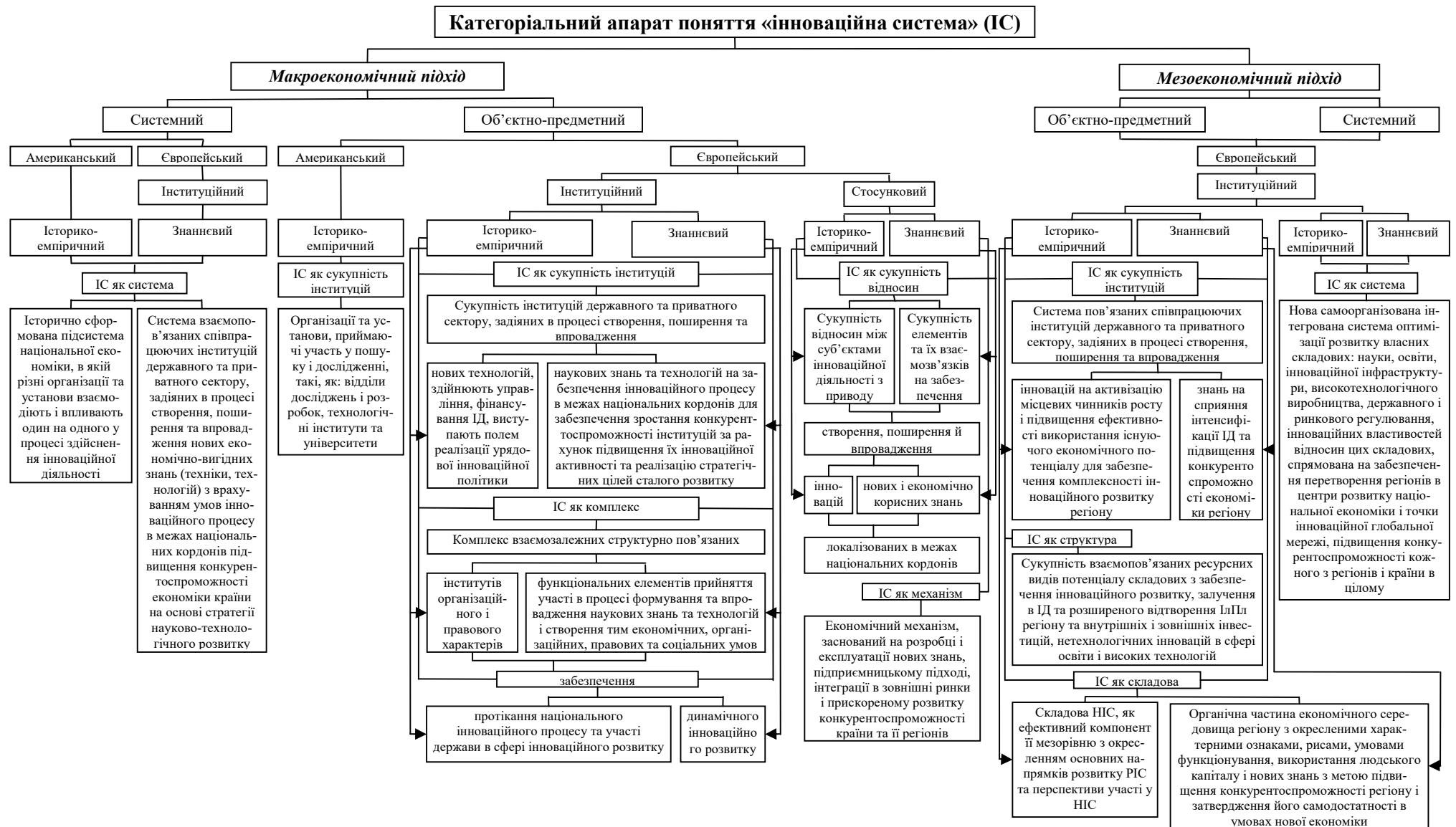

Рисунок 1 – Систематизація визначення категорії «інноваційна система» в контексті визначення результатів інноваційної діяльності у варіативності підходів (складено автором на засадах систематизації джерел)

В підтвердження чого Н.Б. Мігаєм [5] приводиться перелік основних складових елементів інноваційної системи: інноваційний потенціал, суб'єкти інноваційного процесу, інноваційна активність економічних агентів, інноваційна стратегія, інфраструктура інноваційної активності, яка має на меті створити зовнішні та внутрішні умови здійснення інноваційної діяльності.

За результатами проведеного аналізу основне першочергове розмежування дефініцій досліджуваної інновативної категорії на думку різних вчених проходить за рівнем господарювання, що відповідає поділу за класифікаційними ознаками інноваційних систем: за рівнями економічної структури, за критерієм управлінської структуризації.

Інтерпретація інноваційної системи (ІС) як сукупності взаємопов'язаних організацій з забезпечення протікання інноваційного процесу, здійснення інноваційної діяльності, виконання інноваційних завдань та тлумачення як сукупності умов для здійснення інноваційної діяльності ототожнює її з інноваційною інфраструктурою, що являється одним з елементів складної динамічної системи та вписується в тлумачення за вузьким підходом, а сприйняття ІС як комплексу взаємозалежних структурно пов'язаних організацій, зв'язків між ними та поля їх побудови, функціонування, реорганізації, перетворення тощо розкриває дане поняття ширше та об'ємніше та одночасно відповідає європейському підходу з уточненням функціонального навантаження у визначенні регіональних ІС (РІС), прив'язаних до інноваційних інфраструктур та інноваційного потенціалу в історично сформованих умовах функціонування розвитку окремих економічних мікрокліматів.

Твердження Н.М Буняк [6], що результатом діяльності НІС як відкритої системи, що пропонує входження нових організацій і вихід раніше діючих, є ринок об'єктів інтелектуальної власності і у жодній мірі не інноваційна продукція масового збуту на ринку, ставить ІС в визначенні результатів інноваційної діяльності таким третього порядку у зв'язці «інноваційний продукт – об'єкт інтелектуальної власності – сфера дифузії інновацій (і як результату наукової, і як інноваційної діяльності)». Це, в свою чергу, підтверджується подальшим розвитком тематики результатів ІС [6], що являють собою складову частину національного багатства, яка виробляє і накопичує наукові знання як суспільні блага, які набувають вигляду нематеріальних активів і утворюють частину національного надбання, що відображається на балансі структур, у ВВП, у вартісній структурі національного багатства. Результатом діяльності НІС не є виробництво власне інновацій для ринку у масовому вигляді.

Роз'яснення такого характеру результуючих підсумків роботи одного з понять інноватики, маючих вплив на формування комплексу результатів інноваційного підприємництва дає підстави для наступного твердження: *погодженість роботи елементів інноваційної системи науково-виробничої складової інноваційної системи, представленої економічними суб'єктами першої групи за європейським підходом, та інфраструктурно-забезпечувальної – другими – визначає результативність інноваційної діяльності на всіх рівнях господарювання всіх видів досліджуваної категорії систем, що за своєю кількісною природою показника ступеню відповідності очікуваних результатів отриманим визначає критеріальність інноваційної системи в оцінці результатів від провадження інноваційного виду підприємницької діяльності, а ефективність роботи механізму та взаємовідносин структурних елементів системи зі створення, поширення та впровадження досягнень ННДКР та знаннева орієнтація стратегії науково-технологічного розвитку відображаються в ефективності інноваційних процесів у досягненні стратегічних цілей сталого розвитку, а значить і в ефективності інноваційної діяльності в частині оцінки співвідношення отриманих результатів від впровадження новітніх розробок та вартості комерціалізації.*

Отже, оцінка результативності інноваційної діяльності за умов різного ступеню розвинутої інноваційних систем різного рівня, напевне, має різнитися. Цей чинник, як такий що певною мірою віддзеркалює й додаткові ризики або ж додаткові можливості інноваційної діяльності та розвитку, має, напевно враховуватися й в економіко-математичному моделюванні інноваційних процесів та їх результатів. Адже, як свідчать дані попередніх досліджень [7,8], усталеність та розвиток інноваційних систем та власне, результати інноваційної діяльності досі є окремими об'єктами досліджень та аналізу, зокрема, у вітчизняній практиці.

Це, в свою чергу, робить перспективним подальші наукові вишукування результатів інноваційної діяльності та встановлення взаємозв'язків та залежностей їх виникнення з функціонуванням інноваційних систем різних рівнів.

Література:

1. Нетудихата К.Л., Циплицька О.О. Методологічні питання формування національної інноваційної системи / К.Л. Нетудихата, О.О. Циплицька // Наукові праці. – 2007. – Том № 64. – Випуск 51. – С. 40-44. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/economy/2007/64-51-7.pdf>
2. Mowery D. Inward technology transfer and competitiveness: the role of national innovation systems / D. Mowery, J. Oxley // Cambridge journal of economic. – 1995. – № 19. – Рр. 67–93.
3. Богашко О.Л. Дослідженн особливостей становлення і розвитку національної інноваційної системи України / О.Л. Богашенко // Інвестиції, інновації в економіці. – 2014. – Випуск I (53). – С 259-270. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/view/256599168/?page>
4. Коюда О.П. Теоретичні підходи до формування систем на регіональному рівні / О.П. Коюда // Вісник Сумського державного університету. Сер. : Економіка. – 2012. – № 4. – 140-149. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2012_4_21
5. Мігай Н. Б. Регіональні аспекти розвитку інноваційної системи / Н. Б. Мігай // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3 (Т2). – С. 133-136.
6. Буняк Н. М. Регіональна інноваційна система як фактор активізації інноваційної діяльності в регіоні / Н. М. Буняк // Формування ринкової економіки : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана» ; [редкол.: О. О. Беляєв (відп. ред.) та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2011. – Спец. вип.: Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи : у 2 ч. / відп. ред. С. Фіялка. – Ч. 2. – С. 43–49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/1804/1/Bunyak.pdf>
7. Волощук Л.О. Інноваційна діяльність та розвиток промислових підприємств України: проблеми статистичного та економічного аналізу / Л.О. Волощук // Проблеми економіки. – 2014. – №4. – С. 269-274. Режим доступу до журн.: http://problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2014-4_0-pages-269_274.pdf
8. Носовець О. І. Прогнозування інноваційної активності промислових підприємств інструментами імітаційного моделювання бізнес-процесів [Електронний ресурс] / Л. О. Волощук, О. І. Носовець // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2015. – № 6 (22). – С. 147-155. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/No6/147.pdf>